مجله‌ی غدد درون‌ریز و متابولیسم ایران
دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی ـ درمانی شهید بهشتی
دوره‌ی سیزدهم، شماره‌ی ۲، صفحه‌های ۱۲۷ ـ ۱۲۵ (تیر ۱۳۹۰)

عوامل موثر در انتخاب مجله مناسب برای انتشار یافته‌ها

سرمقاله

دکتر صالح زاهدی اصل، کبری ناخدا

مجله‌ی غدد درون‌ریز و متابولیسم ایران، پژوهشکده‌ی علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، **نشانی مکاتبه‌ی نویسنده‌ی مسئول:** پژوهشکده‌ی علوم غدد درون‌ریز و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی ـ درمانی شهید بهشتی، دکتر صالح زاهدی‌اصل؛ e-mail: zahedi@endocrine.ac.ir

مقدمه

انتشار مقاله یکی از راه‌های ارتقا پژوهشگران و اعضا هیات علمی می‌باشد، و در این راستا نه تنها تعداد، بلکه کیفیت مقاله‌ها نیز دارای اهمیت است.[۱] از سوی دیگر، مقاله‌ای که نتیجه‌ی یک طرح تحقیقاتی است، تا زمانی‌که در یک مجله با داوری بی‌همتا مورد بررسی نقادانه قرار نگرفته و چاپ نشده باشد، آنچنان وجاهت علمی نخواهد داشت، و این روش انتشار تا حدودی ضامن کیفیت پژوهش‌های انجام شده خواهد بود.[۲] افرادی که در روند چاپ یک اثر علمی تاثیرگذار هستند، عبارتند از پژوهشگران ـ که نویسندگان مقاله‌ها نیز می‌باشند ـ داوران مقاله‌ها، دبیران، سردبیران و در نهایت خوانندگان مجلات. بایستی در نظر داشت که بدون انتشار و یا به عبارت دیگر، ثبت کار پژوهشی، که ساده‌ترین راه آن انتشار مقالاتی از پژوهش می‌باشد، ممکن است دیگران نیز به انجام آن پروژه اقدام کنند و یا ممکن است یافته‌ها به سرقت بروند.[۳] از طرف دیگر این انتشار، نتیجه‌ی یک پژوهش است که رسیدن آن را به مخاطبین تضمین می‌کند و در نهایت ممکن است در تغییر شرایط زندگی بشر موثر باشد.

آنچه به طور واضح مشهود است افزایش مستمر تعداد مجلات پزشکی می‌باشد. پایگاه اطلاعاتی تامپسون حدود ۷۵۰۰، EMBASE و Pub med حدود ۵۰۰ مجله را نمایه می‌کنند که کم و بیش تمام آن‌ها در روند چاپ خود از مرور همتا استفاده می‌کنند،[۴] هر چند کیفیت این مجلات هم‌تراز نیستند. مجلاتی که در سطح بین‌المللی به چاپ می‌رسند از نظر تراز در طبقه‌بندی‌های مختلف قرار می‌گیرند که یکی از راه‌های این طبقه‌بندی، در نظر گرفتن ضریب تاثیر (Impact Factor) می‌باشد. روش بکارگیری ضریب تاثیر به منظور درجه‌بندی مجلات برای اولین بار در سال ۱۹۵۵ مورد استفاده قرار گرفت.[۵] ضریب تاثیر یک مجله عبارت است از تعداد متوسط ارجاعات به مقاله‌های چاپ شده در دو سال قبل از سال مورد محاسبه. به عنوان نمونه در صورتی که هدف، محاسبه‌ی فاکتور تاثیر برای سال ۲۰۰۹ باشد، تعداد متوسط ارجاعات به مقاله‌های چاپ شده در سال‌های ۲۰۰۷ و ۲۰۰۸ که در سال ۲۰۰۹ به آن‌ها ارجاع داده شده، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. برای محاسبه‌ی ضریب تاثیر، تعداد این ارجاعات به کل مقاله‌های چاپ شده در این دو سال تقسیم می‌شود.[۶]

اگرچه روش‌های دیگری نیز برای ارزیابی مجلات پیشنهاد شده، و انتقادهایی نیز به طرح محاسبه‌ی ضریب تاثیر وجود دارد،[۷،۸] ولی هنوز هم ضریب تاثیر، یکی از شاخص‌هایی می‌باشد که نویسندگان مقالات، بیشترین تاکید را در انتخاب مجله برای چاپ مدنظر قرار می‌دهند، اما بایستی در نظر داشت که عوامل دیگری نیز می‌توانند در این موضوع دخالت داشته باشند.

به طور کلی، تمام پژوهشگران آرزو دارند که روزی مقاله‌ی آن‌ها در مجلاتی مانند Nature و یا Science که آوازه‌ی بلندی دارند و هم زمان دارای ضریب فاکتور بالایی نیز هستند، چاپ شود. اگرچه تعداد مقاله در مورد پژوهشگری که سابقه‌ی طولانی پژوهشی دارد و تعداد زیادی مقاله به چاپ رسانده است، مهم نمی‌باشد و هدف چاپ یافته‌های خود در این نوع مجلات است، که این یک هدف منطقی است، اما این موضوع در مورد یک پژوهشگر جوان و یا یک دانشجو که در حال انتشار مقاله‌ی مربوط به

[Downloaded from ijem.sbmu.ac.ir on 2026-09-08]

پایان نامه‌ی خود است، تا چه اندازه می‌تواند واقع بینانه باشد؟ در مواردی اتفاق افتاده که پژوهشگر تنها به خاطر چاپ اثر خود در یک مجله‌ی پر آوازه، قسمتی از کار یا عصاره‌ی کار خود را که یافته مهمی است در این نوع مجله چاپ می‌کند و همان پژوهش را به صورت مفصل‌تر و با آرایه‌ای متفاوت در مجله دیگری با شهرت کم به چاپ می‌رساند.[۹،۱۰] اگرچه این نوع انتشار ممکن است چاپ دوباره محسوب نشود، ولی از نظراتی یک اقدام غیر اخلاقی به حساب می‌آید.

سرعت انتشار: اهمیت سرعت انتشار در شرایط مختلف متفاوت است. این شاخص برای یک پژوهشگر با ضریب تغییرات بسیار قوی، خیلی مهم نمی‌باشد، ولی برای دانشجویی که فارغ‌التحصیل شدن از هر چیز دیگری برای او بیشتر اهمیت دارد، و یا عضو هیات علمی که ارتقا دانشگاهی او منتظر چاپ یک مقاله‌ی دیگری است، می‌تواند شاخص اصلی در انتخاب مجله باشد، هرچند این مجله مشهور نباشد و ضریب فاکتوری در حد نزدیک صفر داشته باشد.

به جز موارد پرآوازه بودن مجله، ضریب فاکتور و سرعت انتشار مقاله، شاخص‌های دیگری نیز وجود دارند که می‌توانند تصمیم در انتخاب مجله را مورد تاثیر قرار دهند. اگر یک پژوهشگر طرحی را اجرا کرده باشد که یافته‌های زیادی دارد و بنا به موضوع تکه تکه کردن یافته‌ها امکان‌پذیر نباشد، یا ماهیت پژوهش و یافته‌ها را مورد تاثیر قرار دهد، برای چاپ این چنین یافته‌هایی درباره‌ی مجله‌ای فکر خواهد کرد که محدودیت صفحه و تعداد کلمات نداشته باشد. در سال‌های اخیر تعداد مجلاتی که برای چاپ هزینه دریافت می‌کنند، بیشتر شده است. این نوع مجلات بیشتر دسترسی به مقاله‌های چاپ شده را آزاد می‌گذارند و به همین دلیل، پژوهشگران دیگر راحت‌تر و در نتیجه پیوسته‌تر به مقاله‌های چاپ شده در این نوع مجلات ارجاع می‌دهند. این مورد سبب می‌شود که شاخص ارجاع (Citation Index) برای یک نویسنده بیشتر شود که در سال‌های اخیر در ارزیابی دانشگاهی یک پژوهشگر بیشتر مورد استفاده قرار می‌گیرد.[۱۱] بایستی در نظر داشت که ممکن است بعضی از این مجلات که برای چاپ مقاله‌ها هزینه دریافت می‌کنند، مسئله اقتصاد از نظر تامین هزینه را بیشتر توجیه نماید و سبب کاهش کیفیت مقاله‌های چاپ شده شوند.[۱۲] اگر مقاله دارای تعدادی عکس رنگی است که با کیفیت بالا در مجله چاپ می‌شود بدون اینکه هزینه‌ای را تحمیل کند، این مجله مطلوب مقاله‌ای خواهد بود که تصاویر رنگی مایه‌ی اصلی یافته‌ها است.

برخی از مجلات بدون پذیرش هزینه و برخی دیگر با دریافت هزینه‌ی اندکی نسخه‌هایی از PDF مقاله را در اختیار نویسندگان قرار می‌دهند. داشتن PDF اصل، مانند داشتن خود مجله است و بنابراین می‌تواند یکی از شاخص‌هایی باشد که در انتخاب مجله موثر باشد. البته بایستی در نظر داشت که تعداد مجلات با دسترسی آزاد در حال افزایش است، بدین معنی که به هر تعداد و در هر شرایطی می‌توان مقاله را پیاده و توزیع نمود. بنابراین شاید داشتن PDF در مورد مجلاتی که در آن‌ها دسترسی آزاد به مقاله‌ها وجود ندارد، مزیت قابل توجهی باشد. در این صورت بایستی مشخص شود که ازPDF در چه حدی می‌توان استفاده نمود، و لازم به یادآوری است که بیشتر مجلات امتیاز طبع را برای خود محفوظ می‌دارند و حتی اگر نویسنده، بخواهد از یکی از نمودارهای مقاله‌ی خود در جای دیگری استفاده کند بایستی از مجله مجوز دریافت نماید.

در بررسی که پیرامون مجله‌ی غدد درون‌ریز و متابولیسم صورت گرفته، از تعداد ۱۲۵ نویسنده‌ی مسئول که مقاله‌های آن‌ها در این مجله چاپ شده بود، با ارسال فرم‌هایی در رابطه با دلیل انتخاب مجله سوال شد که در مجموع ۷۹ نفر به پرسش‌ها پاسخ دادند. تجزیه و تحلیل فرم‌های عودت داده شده، نشان می‌دهد که عامل سرعت مرحله‌ی داوری با (۶۷٪)، استاندارد داوری‌ها (۵۲٪)، و وضعیت و شهرت مجله (۴۷٪) برای نویسندگان مقالات بیش از اندازه مهم بوده‌اند. سرعت چاپ مقاله پس از پذیرش (۵۲٪)، ترکیب هیات تحریریه (۵۰٪) و کیفیت فیزیکی مجله (۲۲٪) نیز از نظر خوانندگان مجله دارای اهمیت یاد شده است. جالب‌تر این که ۹۷٪ از نویسندگان اعلام کرده‌اند که مقاله‌ی خود را در گذشته به هیچ مجله‌ای ارسال نکرده بوده‌اند و مجله غدد درون‌ریز را در مقایسه به مجلاتی که مقالات خود را پیش از این در آن مجلات چاپ کرده بودند (۶۴٪) عالی اعلام نموده‌اند (نمودار ۱).

[Downloaded from ijem.sbmu.ac.ir on 2026-09-08]

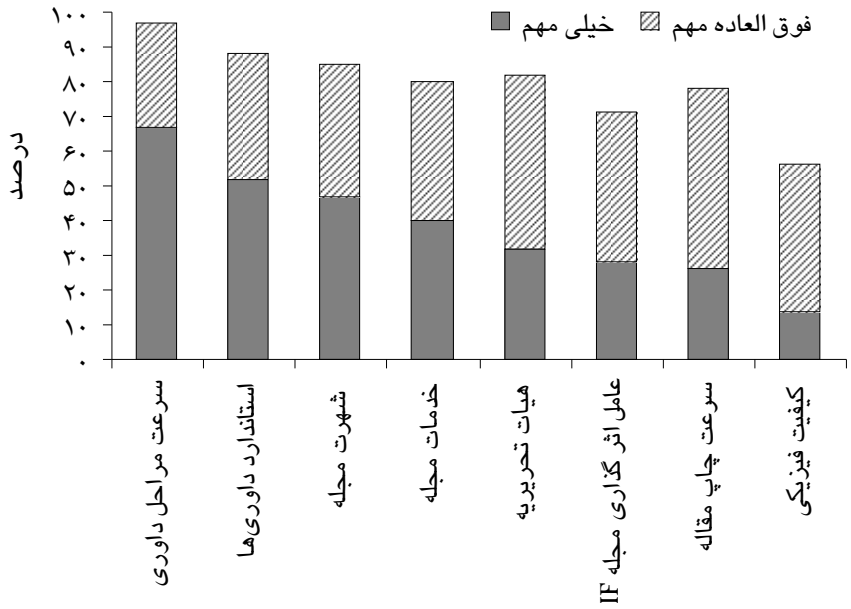

نمودار ۱- نظر نویسندگان مقاله‌های مجله‌ی غدد درون‌ریز و متابولیسم ایران، در مورد عوامل موثر در انتخاب مجله برای چاپ

نتیجه‌گیری: شاید نتوان یک عامل واحد را به منظور انتخاب مجله برای چاپ مقاله در نظر گرفت زیرا این انتخاب به نوع پژوهش و شرایط نویسندگان نیز ارتباط دارد. هم‌چنین به‌نظر می‌رسد که این موضوع به نحوی ممکن است در مورد مجلات داخلی و خارجی متفاوت باشد. در هر حال، ارزیابی از راه دریافت نظرات نویسندگان مقاله‌ها می‌تواند شیوه‌ی مناسبی در راستای ارتقا جذابیت و مقبولیت مجله باشد.

محتوای این مقاله در نشست نخستین گردهمایی علمی انجمن سردبیران ایران در آبان ماه ۱۳۸۸ ارائه شده است.

References

1. Bennett DM, Taylor DM. Unethical practices in authorship of scientific papers. Emerg Med (Fremantle) 2003; 15: 263-70.
2. Relman AS. Peer review in scientific journals--what good is it? New England Journal of Medicine, Boston, MA 02115-6094 1990; 153: 520-2.
3. Goodman SN, Berlin J, Fletcher SW, Fletcher RH. Manuscript quality before and after peer review and editing at Annals of Internal Medicine. Ann Intern Med 1994; 121: 11-21.
4. Shapin SA. Social history of truth: civility and science in seventeenth-century England. Chicago. University of Chicago press 1994.
5. Brumback RA.Worshiping false idols: the impact factor dilemma. J Child Neurol 2008; 23: 365-7.
6. Garfield E. Citation indexes for science; a new dimension in documentation through association of ideas. Science 1955; 122: 108-11.
7. The plos Medicine Editors. Plos Med June; 3: e291.
8. Rossner M, Van Epps H, Hill E. Show me the data. J Cell Biol 2007; 179: 1091-2.
9. Hutchinson JR, Garcia M. Tyrannosaurus was not a fast runner. Nature 2002; 415: 1018-21.
10. Hutchinson, John R, frank C. Anderson, Silvia S, Blanker and Scott L. Delp Analysis of hind limb muscle moment arms in tyrannosaurus rex using a three-dimensional musculoskeletal computer model: implication for stance, gait, and speed. Paleobi-ology 2005; 31: 676-701.
11. Braun T, Schubert A, A Hirsch-type index for journals. Scientometrics 2006; 69: 169-73.
12. Bordons M, Fernandez MT, Gomez I, advantages and limitations in the use of impact factor measures for the assessment of research performance in a peripheral country. Scientometrics 2002; 53: 195-206.

[Downloaded from ijem.sbmu.ac.ir on 2026-09-08]